

NÂNG CAO HIỆU QUẢ GIÁO DỤC GIÁ TRỊ SỐNG CHO HỌC SINH

ENHANCE EFFICIENCY OF LIVING VALUES EDUCATION FOR STUDENTS

HÀ THỊ KIM SA^(*)

TÓM TẮT: Hiện nay, trong bối cảnh hội nhập quốc tế, học sinh có điều kiện thuận lợi để tiếp cận với những tri thức mới và văn hóa nhân loại. Song bên cạnh đó, học sinh cũng phải đối mặt với nhiều tác động không tốt từ mạng internet, từ xã hội. Để đảm bảo công tác giáo dục đạo đức, lối sống tại các cơ sở giáo dục phát huy các mặt mạnh, khắc phục các hạn chế, cần phải chăm lo, giáo dục đạo đức, nhân cách cho học sinh được tốt hơn. Trong thời gian tới, việc đẩy mạnh giáo dục đạo đức, giáo dục giá trị sống, kỹ năng sống cho học sinh là rất quan trọng và cấp thiết. Điều này góp phần xây dựng thành công con người mới xã hội chủ nghĩa để phát triển đất nước trong thời kỳ mới.

Từ khóa: giá trị sống, kỹ năng sống, giáo dục giá trị sống.

ABSTRACT: Currently, in the context of international integration, students have favorable conditions to access new knowledge and human culture. But in the same time, students also face many negative effects from the internet and society. In order to promote the strength and overcome the limitations of moral and lifestyles education in educational institutions, living values and life skills education must be more focused than ever before. This contributes to the successful education of next generations to contribute to the development of the country in the new era.

Key words: living values, life skills, living values education.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh đất nước hội nhập quốc tế và bước vào cuộc cách mạng công nghiệp 4.0, Việt Nam nhận được nhiều cơ hội để phát triển về mọi mặt. Tuy vậy, cùng với những thuận lợi của giai đoạn đất nước đổi mới, xã hội phải đối diện với nhiều thử thách, trong đó, những người làm công tác văn hóa - giáo dục quan tâm nhiều đến một số biểu hiện lệch lạc về đạo đức ở một bộ phận học sinh như: lối sống thực dụng;

thiếu trách nhiệm với bản thân, với gia đình, với cộng đồng xã hội; tiêm nhiễm tác động xấu từ phim ảnh bạo lực, đồi trụy hoặc của các trò chơi trực tuyến không lành mạnh;... Một trong số những nguyên nhân tạo nên hiện tượng đáng báo động trên chính là sự thiếu nhận thức và kỹ năng thực hành về giá trị sống, về kỹ năng sống.

Các thế hệ học sinh tiếp nối nhau trở thành nguồn nhân lực quý giá trong quá trình xây dựng và phát triển Tổ quốc. Vì

^(*) TS. Chủ tịch Hội đồng Quản trị kiêm Hiệu trưởng Trường Trung học cơ sở - Trung học phổ thông Hồng Hà, Thành phố Hồ Chí Minh, Email: minhpham09@yahoo.com

vậy, cùng với giáo dục tri thức văn hóa, việc giáo dục giá trị sống cho học sinh để các em có đủ năng lực nhận thức và ứng phó tích cực trước những thay đổi của xã hội đang tác động nhiều chiều đến cuộc sống mỗi con người, mỗi gia đình là một nhiệm vụ vẻ vang nhưng chứa nhiều thách thức đối với đội ngũ nhà giáo và cán bộ quản lý giáo dục.

Trong mục tiêu giáo dục học sinh cần chú trọng bồi dưỡng, giáo dục giá trị sống để các em được phát triển toàn diện, trở thành những con người sống đúng, sống đẹp, sống có hoài bão, có lý tưởng, sống có trách nhiệm, sống vì mọi người, phấn đấu vì danh dự và lợi ích của đất nước.

2. GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ

2.1. Cơ sở lý luận

2.1.1. Khái niệm giá trị sống

Giá trị sống (hay còn gọi là “*giá trị cuộc sống*”) là những điều mà một con người cho là tốt, là quan trọng, phải có cho bằng được và vì thế giá trị sống chi phối hành vi hướng thiện của con người [1]. Giá trị sống tác động tích cực đến nhận thức, thái độ, hành vi ứng xử của mỗi cá nhân và là kim chỉ nam để định hướng cách sống đúng, sống đẹp.

Giá trị sống được hình thành trong quá trình phát triển của mỗi cá nhân. Đối với học sinh phổ thông, việc giáo dục giá trị sống mang tầm quan trọng đặc biệt vì các em đang ở lứa tuổi vị thành niên, có sự phát triển mạnh mẽ về tâm sinh lý, thể chất và những phẩm chất mới về trí tuệ, nhân cách.

2.2.2. Chuẩn về giá trị sống

Chuẩn về giá trị sống có thể thay đổi theo từng thời đại, theo từng quốc gia nhưng đều hướng đến chân – thiện – mỹ. Bước vào thế

kỷ XXI, UNESCO đã nêu ra 12 giá trị sống cơ bản, gồm: hòa bình, tôn trọng, hợp tác, trách nhiệm, trung thực, khiêm tốn, giản dị, khoan dung, đoàn kết, tình yêu thương, tự do và hạnh phúc [2].

2.2. Thực trạng giáo dục giá trị sống cho học sinh trong các trường phổ thông

Những năm gần đây, dù có nhiều nỗ lực đổi mới hoạt động dạy – học theo hướng giáo dục toàn diện cho học sinh nhưng tại một số trường học vẫn còn nặng về “*dạy chữ*”, xem nhẹ việc “*dạy người*” và chưa chú trọng đúng mức về giáo dục giá trị sống cho học sinh. Trong việc “*dạy người*”, nhiều trường còn tập trung vào rèn luyện đạo đức, lễ nghĩa nhưng chưa chú trọng giáo dục cho các em kỹ năng thực hành hệ thống các giá trị sống. Vẫn còn nhiều học sinh chỉ chú tâm vào việc học, không thích tham gia và cũng không thể tham gia vào các hoạt động giáo dục ngoại khóa, sống thu mình, khép kín, thờ ơ, thậm chí là vô cảm với cộng đồng, xã hội. Chính sự thiếu hụt về kiến thức và kỹ năng giải quyết những vấn đề của cuộc sống, sự lệch lạc trong nhận thức về giá trị bản thân và giá trị sống của một số học sinh dẫn đến cách sống thiếu khiêm tốn, thiếu trung thực, thiếu trách nhiệm với chính bản thân, với gia đình, nhà trường và cộng đồng xã hội. Vẫn còn những học sinh tự giải quyết mâu thuẫn nhỏ bằng bạo lực, thiếu kỹ năng chung sống hòa bình, thiếu sự khoan dung và tình yêu thương với bạn bè, với mọi người. Vẫn còn có học sinh chưa nhận thức đúng và đầy đủ về quyền tự do, về hạnh phúc cuộc sống, thiếu kỹ năng lắng nghe, chưa đánh giá đúng đắn về giá trị của chính mình và giá trị người khác, thiếu tự trọng,

thiếu tôn trọng người khác, dẫn đến sự thiếu hợp tác, thiếu đoàn kết trong học tập, trong sinh hoạt hằng ngày.

Nhận diện thực trạng trên, từ năm học 2009 - 2010, Bộ Giáo dục và Đào tạo đã đưa nội dung giáo dục kỹ năng sống, giáo dục giá trị sống cho học sinh vào nhiệm vụ mỗi năm học. Nâng cao hiệu quả giáo dục giá trị sống cho học sinh, tạo điều kiện cho học sinh có thể hòa mình, sống hoặc tương tác thành công với tập thể, với cộng đồng, nâng cao chất lượng học tập toàn diện, chất lượng sống của các em là nhiệm vụ cấp thiết của gia đình, nhà trường và toàn xã hội.

2.3. Biện pháp nâng cao hiệu quả giáo dục giá trị sống cho học sinh qua việc tổ chức các công tác xã hội trong trường học.

Xét ở bình diện giáo dục học sinh tại trường học, đội ngũ sư phạm của mỗi cơ sở giáo dục giữ vai trò rất quan trọng trong tổ chức giáo dục giá trị sống nhằm phát triển những giá trị tốt đẹp vốn tiềm tàng trong mỗi học sinh. Giáo dục giá trị sống là một quá trình lâu dài, được đội ngũ sư phạm thực hiện một cách linh hoạt, uyển chuyển theo từng cá thể học sinh. Có nhiều phương thức giáo dục giá trị sống cho học sinh. Trong phạm vi quản lý trường phổ thông, tác giả chia sẻ biện pháp nâng cao hiệu quả giáo dục giá trị sống cho học sinh qua việc tổ chức các công tác xã hội trong trường học. Biện pháp này đã được tác giả triển khai thành công tại hệ thống Trường Trung học cơ sở và Trung học phổ thông Hồng Hà.

Trường Trung học cơ sở và Trung học phổ thông Hồng Hà là một trường tư thực

với quy mô trên 50 lớp, chăm sóc và giáo dục trên 2.000 học sinh, trong đó, có hơn 1.000 học sinh nội trú đến từ mọi miền đất nước. Mỗi học sinh có một cá tính, một hoàn cảnh sống khác nhau. Có học sinh nhập học tại trường với ước mơ được vươn cánh bay cao, bay xa trên con đường du học quốc tế tại Nhật Bản; có học sinh vào trường vì không có người chăm sóc do cha mẹ ly hôn; có học sinh vì qua nghịch phá nên gia đình gửi nội trú;...

Để tạo được sự đồng thuận từ cán bộ, giáo viên, nhân viên, học sinh và cha mẹ học sinh nhà trường về việc giáo dục giá trị sống, trước hết, việc tuyên truyền về tầm quan trọng của giáo dục giá trị sống cho học sinh được thực hiện một cách tập trung và đồng bộ. Trong việc xây dựng kế hoạch tổ chức giáo dục giá trị sống cho học sinh tại nhà trường, hiệu trưởng yêu cầu và tạo điều kiện thuận lợi để mỗi thành viên trong đơn vị tham gia giáo dục giá trị sống cho học sinh.

Quản lý hoạt động giáo dục tại đơn vị, hiệu trưởng tổ chức đổi mới phương pháp giáo dục của nhà trường, đa dạng hóa các hình thức tổ chức dạy học, tăng cường tổ chức các hoạt động xã hội để học sinh trải nghiệm cuộc sống, qua đó, nhận thức đúng về giá trị sống. Với phương thức tổ chức giáo dục giá trị sống cho học sinh trong mọi lúc, mọi nơi, mọi tình huống, hiệu trưởng khuyến khích đội ngũ sư phạm tăng cường tổ chức cho học sinh học tập từ thiên nhiên, tổ chức cho các em tham gia công tác xã hội, nhân đạo, tham gia các hoạt động giáo dục ngoài giờ lên lớp, tham gia các câu lạc bộ văn thể mỹ, tham gia giao lưu với các bạn học sinh khuyết tật tại các

trường giáo dục chuyên biệt, tham gia giao lưu với học sinh các trường tiên tiến trong hoặc ngoài nước, tổ chức diễn đàn để học sinh trao đổi về cách học và cách sống, tổ chức tư vấn tâm lý cho học sinh,...

Đội ngũ sư phạm Trường Trung học cơ sở và Trung học phổ thông Hồng Hà thường xuyên tổ chức các hoạt động giáo dục ngoại khóa để cho học sinh được trải nghiệm, thể hiện mình. Mỗi hoạt động giáo dục ngoại khóa, hoạt động trải nghiệm thực tế đều được xây dựng kế hoạch cụ thể và giáo dục giá trị sống cho học sinh luôn là một trong những mục tiêu của các hoạt động. Có thể chia sẻ một số hoạt động xã hội đã tổ chức cho học sinh tại trường nhằm nâng cao hiệu quả giáo dục giá trị sống như sau:

Mỗi dịp Tết Trung Thu, học sinh được tổ chức thi làm lồng đèn; mỗi dịp Tết Nguyên Đán, học sinh được tổ chức thi gói bánh chưng, trang trí cành mai, cành đào; mỗi dịp ngày Quốc tế Thiếu nhi, học sinh được tổ chức thi trang trí thiệp, làm búp bê vải, hoa vải, hạc giấy, diều giấy,... Những sản phẩm học sinh tham gia các hội thi được nhà trường tổ chức cho các em trực tiếp trao tặng những trẻ em bất hạnh đang sống tại các nhà nuôi trẻ cơ nhỡ, mồ côi hoặc chữa bệnh dài ngày tại Khoa Nhi Bệnh viện Ung bướu. Quá trình giao lưu và trao tặng quà đến những bạn đồng trang lứa nhưng bất hạnh đã tác động mạnh mẽ đến nhận thức của học sinh về giá trị cuộc sống, tạo sự chuyển biến tích cực đến thái độ sống và học tập nơi các em.

Cùng với các hoạt động thiện nguyện, nhà trường tổ chức cho học sinh trải nghiệm thực tế tại những vùng sâu, vùng xa

như Củ Chi, Cần Giờ, Bến Tre,... hướng dẫn các em xây dựng kế hoạch thực hiện công trình măng non, công trình thanh niên tại các vùng miền còn nhiều khó khăn trong cuộc sống. Năm 2016, nhà trường và học sinh đã nhận chăm sóc, phụng dưỡng sáu Bà mẹ Việt Nam Anh hùng tại tỉnh Bến Tre; hỗ trợ một thang máy tại Trung tâm Thiên Phước - Quận 12 nuôi trẻ bị nhiễm chất độc da cam; tham gia chương trình *Vượt lên chính mình* với kinh phí đóng góp 10 triệu đồng/tháng; xây hai cầu tại huyện Thạnh Lộc - Bến Tre để trẻ em đến trường thuận tiện, an toàn, tổng trị giá 200 triệu đồng.

Những hoạt động vì cộng đồng đã bồi dưỡng các em tình cảm tốt đẹp của người với người, phát triển tâm nhân ái, mang đến cho các em niềm vui khi được sẻ chia, các em hạnh phúc và biết trân trọng hơn những gì mình đang có: sức khỏe, sự an lành, quyền được học tập, được phát triển,... Từ nền tảng này, các em sống tốt hơn, sống đẹp hơn và sống có ích lợi hơn cho cuộc đời.

Tình yêu Tổ quốc, khát vọng hòa bình của học sinh được tiếp tục bồi đắp khi tham gia hoạt động nuôi heo đất vì “Trường Sa thân yêu, vì biển đảo quê hương”. Giá trị vật chất các em đóng góp để xây trường học tại quần đảo Trường Sa tuy không nhiều nhưng thể hiện tính nhân văn của các em, kết nối trái tim với trái tim. Khi học sinh hằng ngày chắt chiu giảm sinh hoạt phí để tham gia tốt công tác xã hội, bản thân hiệu trưởng và đội ngũ sư phạm nhà trường tích cực nêu gương trong giáo dục học sinh giá trị sống. Với vai trò thành viên của Quỹ học bổng Vừ A Dính và Câu lạc

bộ “*Vĩ Trường Sa, Hoàng Sa*” do Nguyên Phó Chủ tịch nước Trương Mỹ Hoa sáng lập, đến nay, hiệu trưởng Trường Trung học cơ sở và Trung học phổ thông Hồng Hà đóng góp vào quỹ học bổng Vừ A Dính gần 30 tỷ đồng và đưa về nhà trường nuôi dạy miễn phí trên 50 học sinh là con của ngư dân và chiến sĩ đảo Trường Sa cùng con đồng bào vùng cao, vùng sâu, vùng xa của đất nước. Từ những học sinh nơi đảo xa, nơi vùng miền gặp rất nhiều khó khăn trong cuộc sống và trong học tập, khi được các thầy cô Trường Trung học cơ sở và Trung học phổ thông Hồng Hà chăm sóc bằng tất cả tình thương và trách nhiệm, 100% học sinh thuộc chương trình học bổng Vừ A Dính đạt kết quả rèn luyện tốt về học lực và hạnh kiểm suốt 7 năm học qua, trong đó, trên 80% học sinh đạt danh hiệu “*Học sinh giỏi*”, còn lại là học sinh đạt danh hiệu “*Học sinh tiên tiến*”. Đặc biệt, một học sinh giỏi trong chương trình học bổng Vừ A Dính (em Mai Thị Thu Quyền – Lớp 9A1 năm học 2015 – 2016, con ngư dân đảo Song Tử Tây – Trường Sa) vinh dự được chọn là đại biểu chính thức tham dự Hội nghị Thi đua yêu nước toàn quốc năm 2015. Tháng 7 năm 2016, với tình yêu Tổ quốc nồng cháy trong tim, hiệu trưởng nhà trường đã đặt chân đến vùng đảo Trường Sa, chia sẻ những gian khổ với các chiến sĩ, gửi đến các anh sự trân quý cùng kết quả học tập xuất sắc của con các anh nơi đất liền dưới sự bảo trợ cùng sự chăm sóc của tập thể sư phạm và tình thương mến, sẻ chia của học sinh nhà trường.

Đổi mới phương thức giáo dục toàn diện học sinh, tăng cường các hoạt động xã hội trong hoạt động ngoại khóa, nâng cao

được hiệu quả giáo dục giá trị sống cho học sinh, các em có kỹ năng nhận định đúng đắn về giá trị bản thân, giá trị cuộc sống, biết cách chia sẻ, yêu thương, biết cách đối diện và vượt qua những khó khăn, thử thách trong học tập, trong cuộc sống, tạo sự chuyển biến tích cực về cách học và cách sống, xây dựng được những giá trị gia tăng trong hình thành và phát triển nhân cách, năng lực, kỹ năng sống, góp phần tích cực vào việc xây dựng nguồn nhân lực cho đất nước.

Giáo dục giá trị sống là một quá trình lâu dài, trải suốt hành trình sống của mỗi cá nhân. Trong quá trình giáo dục giá trị sống cho học sinh, tùy tình hình thực tế của mỗi đơn vị, người hiệu trưởng cải tiến từng bước, tổ chức thực hiện bằng những nhiệm vụ có nội dung và quy mô phù hợp phạm vi hoạt động của nhà trường để bảo đảm tính khả thi. Chính sự tích lũy những cải tiến trong giáo dục giá trị sống cho học sinh và bản lĩnh sư phạm hòa cùng sự kiên trì, mềm dẻo, linh hoạt trong phương pháp giáo dục, sự cảm thông và tấm lòng thương yêu học sinh, luôn tạo cơ hội cho các em được phấn đấu, vươn lên, sẽ dẫn đến chất lượng mới cao hơn trong giáo dục toàn diện học sinh.

3. KẾT LUẬN

Giáo dục nhân cách, giáo dục giá trị sống cho học sinh là một trong những nhiệm vụ vô cùng quan trọng đối với mỗi trường học và đối với cả đất nước. Chú trọng nâng cao hiệu quả nhiệm vụ chiến lược này chính là chúng ta đã quán triệt và thực hiện tốt lời Bác Hồ kính yêu đã dạy: “*Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là một việc rất quan trọng và rất cần thiết*” [3].

Sự thành công của công tác giáo dục giá trị sống, giáo dục toàn diện học sinh góp phần tích cực vào sự phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao của đất nước: những công dân trẻ sống có trách nhiệm

với Tổ quốc, có lý tưởng sống đúng, sống đẹp, sống vì mọi người, có tri thức khoa học, năng động, sáng tạo, có sức khỏe, đáp ứng yêu cầu của đất nước Việt Nam trong giai đoạn hội nhập quốc tế.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2016), *Chỉ thị về nhiệm vụ chủ yếu năm học 2016-2017 của ngành giáo dục*.
2. Đinh Đoàn (2010), *Giá trị sống – Nền tảng của kỹ năng sống*, Đínhdoan.Net.
3. *12 giá trị sống theo tổ chức UNESCO*, Taduyhungblog – Ngày 24/8/2015.
4. Tuệ Nguyễn (2009), *Nặng dạy chữ, nhẹ dạy người*, Báo Thanh niên, số 330 (5087) ngày 26/11/2009.
5. Hồ Chí Minh (1990), *Về giáo dục*, Nxb. Giáo dục, Hà Nội.

Ngày nhận bài: 24/7/2016. Ngày biên tập xong: 9/8/2017. Duyệt đăng: 20/8/2017